

بررسی پژوهش‌های رفتار اطلاع‌یابی در ایران: مطالعه کتابسنجی

معصومه کربلا آقایی کامران

عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء و دانشجوی دکتری دانشگاه تهران: mkamran@alzahra.ac.ir

دکتر سعید رضایی شریف آبادی

دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهراء (س)؛ srezaei2000@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۸۸/۱۲/۲۵ تاریخ پذیرش: ۸۸/۳/۹

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت مقاله‌های منتشر شده در زمینه رفتار اطلاع‌یابی در نشریات فارسی طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۸ است.

روش: این پژوهش با روش کتابسنجی و با ابزار سیاهه واریسی انجام شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد از ۸۱ مقاله بازیابی شده ۹۲/۶ درصد تالیف و ۷/۴۰ درصد ترجمه است. سهم مردان ۵۸/۴ درصد است و ۶۶/۶۴ درصد از مقاله‌ها دارای یک پدید آورنده می باشند. ۷۰/۳۷ درصد از مقاله‌ها پژوهشی است که ۸۵/۹۶ درصد آنها به روش پیمایش توصیفی انجام شده است و ابزار گردآوری اطلاعات ۹۶/۴۹ درصد از پرسشنامه می باشد. ۴۰/۳۵ درصد از پژوهش‌ها به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی پرداخته‌اند. در این بین فصلنامه کتاب، نشریه مرکز اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران دارای درجه علمی _ ترویجی، با انتشار ۲۳ مقاله در زمینه رفتار اطلاع‌یابی بیشترین مقاله‌های مورد بررسی را منتشر کرده است.

واژه‌های کلیدی: رفتار اطلاع‌یابی، رفتار اطلاعاتی، کتابسنجی، پژوهشگران ایرانی

مقدمه

موضوع رفتار اطلاع‌یابی^۱ در تحقیقات علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی به یک موضوع کلیدی تبدیل شده است و در پیشینه پژوهش آن صدها ارجاع وجود دارد (زاک^۲، ۲۰۰۵، ص ۲۴)، بین سال‌های ۱۹۷۷ تا ۲۰۰۱ در پایگاه اطلاعاتی لیزا^۳ بالغ بر ۵۵۵ مقاله در حوزه موضوعی رفتار اطلاع‌یابی بازیابی شده است (پارمار^۴ و دیگران، ۲۰۰۴). و عبارت "نیازهای اطلاعاتی" در طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ بالغ بر ۶۰۰ بار در عنوان‌ها و چکیده مقاله‌های همان پایگاه تکرار شده است (بادن، ۱۳۸۸، ص ۱۹۴). حاصل سال‌ها پژوهش در حیطه موضوع رفتار اطلاع‌یابی به ایجاد و توسعه مدل‌هایی نظیر مدل ویلسون^۵، الیس^۶، ماچونینی^۷، کالتائو^۸، دروین^۹ و بیتس^{۱۰} منجر شده است.

موضوع رفتار اطلاع‌یابی^{۱۱} برای نخستین بار در سال ۱۹۴۸ در کنفرانس اطلاعات علمی انجمن سلطنتی انگلستان مطرح شد. در این کنفرانس مطالعاتی درباره نحوه استفاده کاربران از اطلاعات ارائه شد که آغازگر رویکرد جدید در مطالعه رفتار اطلاع‌یابی انسان شد. ده سال بعد، در سال ۱۹۵۸، کنفرانس بین‌المللی اطلاعات علمی در واشنگتن، مطالعات رفتار اطلاع‌یابی را پیگیری کرد. عمده مطالعات انجام‌شده در فاصله سال‌های ۱۹۴۸ تا ۱۹۶۵ به بررسی نیازهای اطلاعاتی^{۱۲} اختصاص یافت (ویلسون، ۲۰۰۰، ص ۵۱).

در پی این گرایش‌ها و تمرکز مطالعات بر نیازهای اطلاعاتی کاربران، بحث جدیدی مبنی بر تفاوت نیازهای کاربران گروه‌های مختلف شکل گرفت و تحقیقاتی با هدف مقایسه این مقوله آغاز شد. در سال ۱۹۶۲ موت^{۱۳} به بررسی نیازها و رفتار اطلاع‌یابی سه گروه از دانشمندان موسسه تحقیقاتی شل^{۱۴} پرداخت. یافته‌های او در این پژوهش نشانگر تفاوت میان نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاعاتی میان کاربران و ارتباط آن با رشته تخصصی، سازمان یا محیط شغلی و شخصیت افراد بود (موت، ۱۹۶۲)، تحقیقات پالمر^{۱۵} در اواخر دهه ۱۹۸۰ یافته‌های موت را تایید کرد (پالمر، ۱۹۹۱).

به دنبال این تحقیقات، مطالعاتی با هدف کشف اطلاعاتی درباره رفتار جستجوی اطلاعات افراد و گروه‌های مختلف و نیز طراحی نظام‌ها و خدمات تسهیل‌کننده این رفتارها آغاز شد (الیس، ۱۹۸۹، ۹۹۳؛ کالتائو، ۱۹۹۳؛ مارچونی، ۱۹۹۵؛ بلکین، اودی و بروکس^{۱۶}، ۱۹۸۲ الف؛ ۱۹۸۲ ب) و به تدریج اکثر مطالعات حوزه استفاده و کاربران با به کارگیری رویکردی کامل‌تر در مطالعه رفتار اطلاع‌یابی، به بررسی رفتار اطلاع‌یابی تغییر شکل دادند (پتیگرو، فیدل و بروس^{۱۷}، ۲۰۰۱؛ فیدل ۱۹۹۳). از میان مشخصه‌های بارز این دوره می‌توان به تغییر در شیوه پژوهش اشاره کرد. در حوزه مطالعات کاربران با رویکرد کلیشه‌ای روش‌های کمی روبرو هستیم. تکنیک‌هایی که بیش از همه متداول هستند به کارگیری انواع پرسشنامه‌های ساختار یافته و تحلیل‌های آماری پایه می‌باشند. این رویکرد برای دستیابی به یک تصویر کلی و کمی از استفاده اطلاعاتی بوسیله یک گروه مخصوص مطلوب می‌باشد ولی برای دستیابی به تصویر واقعی از درک پژوهشگران از فضای اطلاعاتی‌شان و بیانی کامل‌تر از فعالیت‌های جستجوی اطلاعات آنها نامناسب می‌باشد (الیس، ۱۹۹۳). روند تغییرات این دوره به سوی استفاده از روش‌های کیفی و به تبع آن تغییر در ماهیت جمع‌آوری داده‌ها از بررسی گروه‌های بزرگ از طریق پرسشنامه یا مصاحبه ساختار یافته به مطالعه گروه‌های کوچک از طریق مشاهده و یا مصاحبه بدون ساختار بود. همچنین، مشخصه مهم دیگر، تحول در ماهیت رویکرد تحلیل، بویژه با تلاش آشکار برای تولید الگوهای اطلاع‌یابی افراد یا گروه‌های کاربران بود (الیس و هوگان^{۱۸}، ۱۹۹۷، ص ۳۸۴-۳۸۵).

در کشور مانیز پژوهش‌هایی در زمینه رفتار اطلاع‌یابی گروه‌های مختلف کاربران انجام شده است که نشان دهنده علاقمندی پژوهشگران ایرانی به این حوزه می‌باشد اما تا کنون مطالعه‌ای مبنی بر چگونگی روند پژوهش‌های انجام شده در این زمینه، سهم پژوهشگران ایرانی در مطالعات حوزه رفتار اطلاع‌یابی و روش‌های بکار گرفته شده در انجام این پژوهش‌ها انجام نشده است. پژوهش

حاضر در نظر دارد با استفاده از روش کتابسنجی مقاله‌هایی را که در زمینه رفتاراطلاعیابی طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۸ در نشریات حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و سایر حوزه‌ها در داخل کشور منتشر شده است را بررسی نماید.

بیان مسئله

ویلسون معتقد بود پژوهش‌های آینده در زمینه کاربران و رفتارهای اطلاعاتی آنان به سوی روش‌های کیفی به عنوان جانشین یا مکمل پژوهش‌های کمی حرکت خواهد کرد و این پژوهش‌ها به مطالعات عمیق در زمینه گروه‌های خاص به منظور شناسایی مولفه‌های رفتاری بنیادین و در نهایت به ایجاد نظریه‌ها در این عرضه منجر خواهد شد (بادن، ۱۳۸۸، ص ۱۹۶-۱۹۵). طی دهه ۹۰ میلادی درباره روش‌های تحقیق مناسب در حوزه رفتار اطلاعاتی انسان که بتواند این مطالعات را به اهداف خود برساند بحث‌های فراوانی (فیدل؛ کالتائو؛ وایلد موت^{۱۹}، ۱۹۹۳؛ هرنون و شوارتز^{۲۰}، ۱۹۹۴؛ لیشر^{۲۱}، ۱۹۹۸) صورت گرفت. در سال‌های گذشته در اغلب مطالعات حوزه رفتار اطلاعاتی انسان روش‌های کمی (پژوهش‌های تجربی^{۲۲}، کتابسنجی^{۲۳} و پیمایشی^{۲۴}) بطور گسترده‌ای بکار گرفته شد (سونوالد و لیونن^{۲۵}، ۱۹۹۹، ص ۴۳۰)؛ اما در سال‌های اخیر فقدان بکارگیری روش‌هایی مانند مشاهده همراه با مشارکت^{۲۶}، مطالعه موردی^{۲۷}، قوم‌نگاری^{۲۸} و نظریه برخاسته از داده‌ها^{۲۹} به آهستگی در حال اصلاح است و ما شاهد افزایش به کارگیری این روش‌ها می‌باشیم که کانون اصلی آن بر مطالعات نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاعیابی کاربران تمرکز یافته است (افضل^{۳۰}، ۲۰۰۶، ص ۲۳-۲۴). به نظر می‌رسد پژوهش در حوزه مطالعه رفتار کاربران در کشورمان با مطالعه چگونگی دسترسی کاربران به منابع مورد نیازشان (اسدی گرگانی، ۱۳۶۶) آغاز شد و با پژوهش درباره نیازهای اطلاعاتی گروه‌های مختلف کاربران (معصومی؛ خوش منش، ۱۳۷۱) ادامه یافت و در حال حاضر نیز بررسی رفتار اطلاعیابی گروه‌های مختلف کاربران مورد علاقه محققان کشور

می‌باشد، اما چگونگی روند این پژوهش‌ها به لحاظ میزان انتشار مقاله‌های موجود در این زمینه، روش‌های به کار گرفته شده، گروه‌های مورد بررسی، استقبال نشریات معتبر از انتشار این مقاله‌ها مورد توجه قرار نگرفته است.

ضرورت پژوهش

پژوهش‌های انجام شده در زمینه رفتار اطلاعاتی انسان^{۳۱} در دهه گذشته افزایش یافته است. محققان معتقدند رفتار اطلاعاتی انسان دارای جنبه‌های مختلفی است و یکی از چالش‌های مهم در این زمینه شناسایی این جنبه‌ها و شناسایی روش‌هایی است که بتواند این جنبه‌ها را به خوبی مورد بررسی قرار دهد (سوننوالد و لیونن، ۱۹۹۹، ص ۴۲۹). بکارگیری روش‌های چندگانه^{۳۲} در پژوهش‌های مرتبط با رفتار اطلاعاتی انسان افزایش یافته است زیرا این روش‌ها علاوه بر اینکه می‌توانند یک چشم انداز کلی و وسیع از رفتار اطلاعاتی ترسیم نمایند، اعتبار نتایج پژوهش‌ها را با داده‌ها و روش‌های به هم تنیده^{۳۳} افزایش دهند (همان، ص ۴۳۱-۴۳۲). با توجه به تحولاتی که در شیوه انجام این پژوهش‌ها در جهان صورت گرفته است تعیین وضعیت موجود پژوهش‌های کشور و مقایسه آنها با این تحولات، به منظور بهینه سازی روش‌ها و همگامی با تحولات اخیر، پوشش گروه‌های مختلف کاربران و در نتیجه حرکت به سوی ارائه نئوری‌های بومی ضروری به نظر می‌رسد.

هدف پژوهش

هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی وضعیت مقاله‌های منتشر شده در زمینه رفتار اطلاع‌یابی در نشریات فارسی طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۸ است. در همین راستا پژوهش حاضر در صدد تحقق اهداف فرعی زیر نیز می‌باشد:

تعیین روند انتشار مقاله در موضوع رفتار اطلاع‌یابی در نشریات فارسی داخل کشور؛

تعیین وضعیت جمعیت شناختی پدیدآورندگان مقاله‌های مورد بررسی؛
تعیین میزان مقاله‌های پژوهشی و غیر پژوهشی؛
تعیین روش پژوهش مقاله‌های مورد بررسی؛
تعیین بسامد کلید واژه‌های بکار رفته در مقاله‌های مورد بررسی؛
تعیین نشریاتی که بیشترین مقاله‌های مورد بررسی را منتشر کرده‌اند و تعیین
درجه علمی این نشریات.

سوالات پژوهش حاضر عبارتند از:

روند انتشار مقاله در موضوع «رفتار اطلاع‌یابی» در نشریات فارسی درسال‌های
۱۳۷۵ تا ۱۳۸۸ چگونه است؟

تعداد مقاله‌های تالیف شده و ترجمه شده در موضوع مورد بررسی چقدر است؟
وضعیت جمعیت شناختی پدیدآورندگان (تعداد کل پدیدآورندگان، تعداد
پدیدآورندگان زن و مرد به تفکیک سال و میزان مشارکت پدیدآورندگان)
مقاله‌های مورد بررسی چگونه است؟

تعداد مقاله‌های پژوهشی و غیر پژوهشی در میان مقاله‌های مورد بررسی چقدر
است؟

روش پژوهش (روش پژوهش، جامعه پژوهش، ابزار گردآوری داده‌ها) مقاله‌های
مورد بررسی چگونه است؟

بسامد کلید واژه‌های بکار رفته در مقاله‌های مورد بررسی چقدر است؟
کدام نشریات بیشترین مقاله‌های مورد بررسی را منتشر کرده‌اند؟ و درجه علمی
این نشریات چگونه است؟

تعریف عملیاتی

مطالعات رفتار اطلاع‌یابی: به مقاله‌هایی که در نشریات فارسی در طی
سال‌های ۱۳۷۵ تا دی ماه ۱۳۸۸ در زمینه رفتار اطلاع‌یابی در ایران منتشر شده است
(یا در لیست انتشار قرار دارد) اطلاق می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش کتابسنجی به بررسی مقاله‌های منتشرشده در زمینه رفتار اطلاع‌یابی می‌پردازد. از کتابسنجی به عنوان مطالعه جنبه‌های کمی تولید، اشاعه و کاربرد اطلاعات مضبوط یاد شده است (تیگ، ساتکلیف^{۳۴}، ۱۹۹۲، ص ۱). کتابسنجی در میان روش‌های مختلف توصیف کمی مدارک، به عنوان بخشی بنیادی در تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار گرفته است. در مجموع کتابسنجی ما را در حوزه‌هایی مانند بررسی رشد انتشارات و ساختار متون و منابع منتشرشده، مطالعه روند موضوعات یاری دهد (عبدالمجید و نوروزی، ۱۳۸۷، ص ۲۷)

جامعه پژوهش

جامعه‌ی پژوهش حاضر مقاله‌های منتشر شده در باره‌ی موضوع « رفتار اطلاع‌یابی» است که در طی سال‌های ۱۳۷۵ تا دی ماه ۱۳۸۸ در نشریات فارسی منتشر شده‌اند و یا در لیست انتشار قرار دارند. قابل ذکر است جهت گردآوری محدودیتی در نوع مجله چه به جهت مرتبط بودن با حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، و چه به جهت درجه علمی آنها اعمال نشده است؛ زیرا برخی از نشریات وابسته به دانشگاه‌ها و دانشکده‌هایی چاپ شده است که ارتباط نزدیکی با این حوزه ندارند. همچنین مقاله‌های ترجمه شده در صورتی که حاصل پژوهش‌های پژوهشگران ایرانی بود مورد بررسی قرار گرفت. سایر موارد به عنوان مقاله‌های مروری در نظر گرفته شده است و تحلیل دیگری روی آنها انجام نشده است.

روش و ابزار گرد آوری داده‌ها

به منظور گردآوری مقاله‌ها منتشر شده در موضوع رفتار اطلاع‌یابی در نشریات حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، حوزه‌های مرتبط و سایر حوزه‌ها در سال‌های مورد بررسی، ابتدا با استفاده از اصطلاحنامه لیزا^{۳۵} مشخص شد کلید

واژه‌های اصلی این حوزه " رفتار اطلاعاتی " و " دسترسی به اطلاعات " است. اما با بازیابی اولین مشخص شد پژوهشگران ایرانی در حوزه رفتار اطلاع‌یابی از کلید واژه‌های مختلفی استفاده کرده‌اند بنابراین دربانک مقاله‌های پایگاه اسناد و مدارک علمی ایران^{۳۶}، بانک نشریات فارسی مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری اطلاعات^{۳۷}، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^{۳۸}، پایگاه مجلات تخصصی نور^{۳۹} بانک اطلاعات نشریات کشور^{۴۰} و سایت کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران^{۴۱} با استفاده از کلید واژه‌های رفتار، رفتار/ رفتارهای اطلاع‌یابی، اطلاع‌یابی، اطلاع‌جویی، رفتار اطلاع‌جویی، مدل‌های رفتار اطلاع‌یابی، عادت اطلاع‌جویی، الگو/ الگوهای اطلاع‌یابی، دستیابی به اطلاعات، دسترسی به اطلاعات، اطلاع‌یابی کاربران و نیازهای اطلاعاتی در فیله‌های عنوان، موضوع و کلید واژه جستجو به عمل آمد. سپس چک لیستی به منظور درج اطلاعات کامل هر مقاله متناسب با پرسش‌های پژوهش تهیه شد. جهت تکمیل چک لیست می‌باید اصل مقاله‌ها مطالعه می‌شد که به این منظور کلیه مقاله‌ها بصورت الکترونیکی و یا چاپی بازیابی و گرد آوری شد تنها ۴ مقاله در لیست انتشار قرار داشت که در مراحل نهایی تکمیل پژوهش، اطلاعات مورد نیاز آنها تکمیل شد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی (توزیع فراوانی) استفاده شده است.

پیشینه پژوهش در ایران

در جستجوهای انجام شده پژوهشی که کاملاً مرتبط با موضوع پژوهش حاضر بازیابی نشد. در زیر به برخی از پژوهش‌هایی که در حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بر روی مقاله‌های منتشره در این حوزه انجام شده است اشاره می‌شود.

شهریاری (۱۳۸۵) در پژوهشی با استفاده از روش تحلیل استنادی به بررسی وضعیت استناد در مقاله‌ها فصلنامه علوم اطلاع‌رسانی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران از سال ۱۳۵۱ تا پایان سال ۱۳۸۱ پرداخته است. نتایج این تحقیق

نشان داد که از مجموع ۲۶۶ مقاله چاپ‌شده، ۱۵۹ مقاله تألیفی و ۱۰۷ مقاله ترجمه است. بالاترین نیم‌عمر به گزارش (با ۹ سال و ۷ ماه) و کم‌ترین آن به یادداشت شخصی (با ۶ ماه) تعلق دارد. ۸۱/۷ درصد استنادها در حوزه کتابداری و ۱۸/۳ درصد غیرکتابداری یا نامشخص بوده‌اند.

مقصودی دریه (۱۳۸۱) در بررسی استنادی مقاله‌ها در مجلات علوم اطلاع‌رسانی، فصلنامه پیام کتابخانه، فصلنامه کتاب، و کتابداری در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۷۹ نشان داد ۷۶ درصد از مقاله‌ها منتشرشده در این مجلات تألیف، و میزان مقاله‌ها ترجمه‌ای تنها ۲۴ درصد بوده است.

کاتوزیان (۱۳۷۸) در پژوهشی با عنوان «بررسی مقاله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی مجلات فارسی ایران در فاصله سال‌های ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۲» نشان داد که ۱۴۷ عنوان مجله فارسی‌زبان داخل کشور، در مجموع ۹۴۲ مقاله کتابداری و اطلاع‌رسانی منتشر کرده‌اند و از این میان مجله پیام کتابخانه با ۱۱/۴۰ درصد بالاترین سهم را در انتشار مقاله‌ها داشته است. از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲ انتشار مقاله‌های این حوزه سیر صعودی داشته و مقاله‌های تألیفی ۳/۰۴ برابر مقاله‌های ترجمه‌شده بوده است. نگارش درباره موضوعات مرتبط با کتابخانه‌ها بالاترین گرایش موضوعی در میان مقاله‌ها بود. ۲۴ درصد نویسندگان ۴۸ درصد تولید مقاله‌ها را به خود اختصاص داده بودند.

احمدی لاری و فرزین (۱۳۷۶) در پژوهشی دیگر با بررسی مقاله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی منتشر شده در سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۷۴ در فصلنامه کتاب، پیام کتابخانه، کتابداری، اطلاع‌رسانی، و کرانه را از جنبه‌های تألیف و ترجمه، پدیدآورندگان، موضوع و میزان مشارکت اعضای هیئت علمی، دانشجویان، و کتابداران مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان داد که از مجموع ۴۱۶ مقاله و گزارش مندرج در مجلات کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۷۰ مورد (برابر با ۶۴/۹۰ درصد) تألیف و ۱۴۶ مورد (۳۵/۰۹ درصد) ترجمه است. سهم مردان ۲۳۵ مورد (برابر با ۵۶/۴۹ درصد) و سهم زنان ۱۶۰ مورد (برابر با ۳۸/۴۶

درصد) بوده است و ۳ مورد (برابر با ۰/۷۲ درصد) درصده صورت مشترک نوشته شده است. موضوع بیش تر مقاله‌ها را کتابخانه‌ها و اطلاع‌رسانی تشکیل داده و بیش از نیمی از مقاله‌ها توسط افرادی ارائه شده که تنها یک مقاله منتشر نموده‌اند.

پیشینه پژوهش در خارج از ایران

پارمار، کامار و پراکاش^{۴۲} (۲۰۰۴) در هند طی پژوهشی با عنوان «تحلیل کتابسنجی متون مرتبط با موضوع رفتار اطلاع‌یابی بر اساس بانک اطلاعات لیزا^{۴۳}» ابتدا با استفاده از اصطلاحنامه لیزا کلید واژه جستجو را انتخاب کرده، سپس به تجزیه و تحلیل مقاله‌ها منتشر شده در حوزه رفتار اطلاع‌یابی از سال‌های ۱۹۶۸ تا ۲۰۰۱ پرداخت. یافته‌های آنها نشان داد ۷۰ درصد مطالعات انجام شده در زمینه رفتار اطلاع‌یابی به ده سال (۱۹۹۴ تا ۲۰۰۴) اختصاص داشته است و بالاترین تعداد مقاله‌ها در این زمینه در سال ۱۹۹۹ نگاشته شده است. همکاری نویسندگان در زمینه موضوع مورد نظر در مطالعات اخیر به چشم می‌خورد که شامل ۳۳ درصد از کل نویسندگان را تشکیل می‌دهد. این پژوهش نشان داد همانند اغلب حوزه‌های موضوعی دیگر زبان انگلیسی شایع‌ترین زبان مقاله‌ها است و نشریات مهمترین کانال انتشار مقاله‌ها به شمار می‌روند. آنها همچنین نشریاتی که بیشترین مقاله‌ها رفتار اطلاع‌یابی را چاپ کرده‌اند و نیز نویسندگانی که بیشترین مقاله‌ها را تولید کرده‌اند را معرفی کردند.

یافته‌های پژوهش

در این مرحله با توجه به یافته‌ها، به سوالات پژوهش پاسخ داده خواهد شد. سوال اول: روند انتشار مقاله در موضوع «رفتار اطلاع‌یابی» در نشریات فارسی در سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۸ چگونه است؟

جدول ۱. توزیع فراوانی مقاله‌ها مورد بررسی به تفکیک سال

سال انتشار	تعداد	درصد
۱۳۷۵	۱	۱/۲۳
۱۳۷۶	۰	۰
۱۳۷۷	۳	۳/۷۰
۱۳۷۸	۵	۶/۱۷
۱۳۷۹	۱	۱/۲۳
۱۳۸۰	۳	۳/۷۰
۱۳۸۱	۲	۲/۴۶
۱۳۸۲	۲	۲/۴۶
۱۳۸۳	۹	۱۱/۱۱
۱۳۸۴	۱۳	۱۶/۰۵
۱۳۸۵	۷	۸/۶۵
۱۳۸۶	۶	۷/۴۰
۱۳۸۷	۲۰	۲۴/۷۰
۱۳۸۸	۹	۱۱/۱۱
جمع	۸۱	٪۱۰۰

جدول شماره ۱ نشانگر تعداد مقاله‌های مورد بررسی به تفکیک سال انتشار می‌باشد. در طی سال‌های ۱۳۷۵ تا دی ماه ۱۳۸۸ تعداد ۸۱ مقاله در زمینه رفتار اطلاع‌یابی بازیابی شده است که سیر صعودی انتشار این مقاله‌ها از سال ۱۳۸۳ آغاز می‌شود و با اندکی افت و خیز در سال ۱۳۸۷ به اوج خود (۲۰ مقاله) می‌رسد.

سوال دوم: تعداد مقاله‌های تالیف شده و ترجمه شده در موضوع مورد بررسی چقدر است؟

جدول ۲. توزیع فراوانی مقاله‌ها تالیفی و ترجمه

مقاله‌ها تالیفی		مقاله‌ها ترجمه		جمع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۷۵	٪۹۲/۶	۶	٪۷/۴	۸۱	۱۰۰٪

یافته‌های پژوهش نشان داد از ۸۱ مقاله بازیابی شده ۷۵ مقاله (۹۲/۶ درصد) یافته‌های پژوهش نشان داد از ۸۱ مقاله بازیابی شده ۷۵ مقاله (۹۲/۶ درصد)

تالیف و ۶ مقاله (۷/۴۰ درصد) ترجمه می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۳. توزیع فراوانی پدیدآورندگان به تفکیک جنسیت و سال

جنسیت	زن		مرد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
سال						
۱۳۷۵	۱	.۸	۰	.	۱	.۸
۱۳۷۶	۰	۰	۰	.	۰	۰
۱۳۷۷	۲	۱/۶	۳	۲/۴	۵	۴
۱۳۷۸	۴	۳/۲	۴	۳/۲	۸	۶/۴
۱۳۷۹	۱	.۸	۱	.۸	۲	۱/۶
۱۳۸۰	۱	.۸	۲	۱/۶	۳	۲/۴
۱۳۸۱	۱	.۸	۱	.۸	۲	۱/۶
۱۳۸۲	۲	۱/۶	۱	.۸	۳	۲/۴
۱۳۸۳	۶	۴/۸	۵	۴	۱۱	۸
۱۳۸۴	۱۰	۸	۸	۶/۴	۱۸	۱۴/۴
۱۳۸۵	۵	۴	۶	۴/۸	۱۱	۸/۸
۱۳۸۶	۸	۶/۴	۲	۱/۶	۱۰	۸
۱۳۸۷	۷	۵/۶	۲۷	۲۱/۶	۳۴	۲۷/۲
۱۳۸۸	۴	۳/۲	۱۳	۱۰/۴	۱۷	۱۳/۶
جمع	۵۲	٪ ۴۱/۶	۷۳	٪ ۵۸/۴	۱۲۵	٪ ۱۰۰

جدول ۳ نشان می‌دهد که ۸۱ مقاله مورد بررسی توسط ۱۲۵ پدید آور نگاشته شده است که ۷۳ نفر (۵۸/۴ درصد) آنها مرد و ۵۲ نفر (۴۱/۶ درصد) زن هستند. در سال ۱۳۸۴ که آغاز سیر صعودی تالیف مقاله‌ها در حوزه مورد بررسی می‌باشد، زنان بالاترین میزان پدیدآورندگان را به خود اختصاص داده‌اند. سوال سوم: وضعیت جمعیت شناختی پدیدآورندگان (تعداد کل پدیدآورندگان، تعداد پدیدآورندگان زن و مرد به تفکیک سال و میزان مشارکت پدیدآورندگان) مقاله‌های مورد بررسی چگونه است؟

جدول ۴. توزیع فراوانی تعداد مقاله‌ها با همکاری پدیدآورندگان به تفکیک تعداد سال

سال	یک پدیدآور		دو پدیدآور		سه پدیدآور		چهار پدیدآور		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱۳۷۵	۱	۱/۲۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
۱۳۷۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۷۷	۳	۳/۷۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳
۱۳۷۸	۳	۳/۷۰	۲	۲/۴۶	۰	۰	۰	۰	۵
۱۳۷۹	۰	۰	۱	۲/۱۳	۰	۰	۰	۰	۱
۱۳۸۰	۳	۳/۷۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳
۱۳۸۱	۲	۲/۴۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲
۱۳۸۲	۱	۱/۲۳	۱	۲/۱۳	۰	۰	۰	۰	۲
۱۳۸۳	۷	۸/۶۵	۲	۲/۱۳	۰	۰	۰	۰	۹
۱۳۸۴	۸	۹/۸۸	۵	۶/۷	۰	۰	۰	۰	۱۳
۱۳۸۵	۴	۴/۹۴	۳	۳/۷۰	۰	۰	۰	۰	۷
۱۳۸۶	۴	۴/۹۴	۲	۲/۴۶	۰	۰	۰	۰	۶
۱۳۸۷	۱۲	۱۴/۸	۳	۳/۷۰	۴	۴/۹۴	۱	۱/۲۳	۲۰
۱۳۸۸	۶	۷/۴۱	۰	۰	۳	۳/۷۰	۰	۰	۹
جمع	۵۴	۶۶/۶۴	۱۹	۲۳/۴۱	۷	۸/۶۴	۱	۱/۲۳	۸۱

در ادامه پاسخ به سوال سوم پژوهش؛ جدول ۴ نشان می‌دهد ۶۶/۶۴ درصد مقاله‌ها دارای یک پدیدآور ۴۱/۲۳ درصد؛ مقاله‌ها دارای دو پدیدآور و ۸/۶۴ درصد مقاله‌ها دارای ۳ پدیدآور می‌باشد و تنها ۱/۲۳ درصد از مقاله‌ها با مشارکت ۴ پدیدآور تهیه شده است. همچنین مشخص شد تمایل به مشارکت پدیدآورندگان از سال ۱۳۸۳ آغاز و در سال ۱۳۸۷ به اوج خود می‌رسد. در این سال شاهد تالیف ۳ مقاله با دو پدیدآور و ۴ مقاله با ۳ پدیدآور و ۱ مقاله با ۴ پدیدآور هستیم.

سوال چهارم: تعداد مقاله‌های پژوهشی و غیر پژوهشی در میان مقاله‌های مورد بررسی چقدر است؟

در پاسخ به این پرسش، ابتدا باید ملاکی جهت تمایز این نوع مقاله‌ها در نظر گرفته می‌شد این ملاک با توجه به تعریف پرایتس^{۴۴} که می‌گوید «نوشته پژوهشی باید دارای روش نظام‌مند بوده و با هدف استخراج حقایق، مفاهیم یا

ایده‌های جدید انجام گیرد» (پرایتس، ۱۹۸۰، ص ۲۵۸) تعیین شد.

جدول ۵. توزیع فراوانی مقاله‌ها پژوهشی و غیر پژوهشی به تفکیک سال‌های مورد بررسی

جمع		مقاله‌های غیر پژوهشی		مقاله‌های پژوهشی		نوع مقاله
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	سال
۱	۱/۲۳	۱	۱/۲۳	۰	۰	۱۳۷۵
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۳۷۶
۳	۳/۷۰	۲	۲/۴۶	۱	۱/۲۳	۱۳۷۷
۵	۶/۱۷	۰	۰	۵	۶/۱۷	۱۳۷۸
۰	۱/۲۳	۰	۰	۱	۱/۲۳	۱۳۷۹
۳	۲/۴۶	۰	۰	۳	۲/۴۶	۱۳۸۰
۲	۲/۴۶	۱	۱/۲۳	۱	۱/۲۳	۱۳۸۱
۲	۲/۴۶	۰	۰	۲	۲/۴۶	۱۳۸۲
۹	۱۱/۱۱	۲	۲/۴۶	۷	۸/۶۵	۱۳۸۳
۱۳	۱۶/۰۵	۴	۴/۹۴	۹	۱۱/۱۱	۱۳۸۴
۷	۸/۶۵	۲	۲/۴۶	۵	۶/۱۷	۱۳۸۵
۶	۷/۴۰	۲	۲/۴۶	۴	۴/۹۴	۱۳۸۶
۲۰	۲۴/۸۰	۶	۷/۴۰	۱۴	۱۷/۲۸	۱۳۸۷
۹	۱۱/۱۱	۴	۴/۹۴	۵	۶/۱۷	۱۳۸۸
۸۱	۱۰۰	۲۴	۲۹/۶۲	۵۷	۷۰/۳۷	جمع

از ۸۱ مقاله مورد بررسی ۵۷ مقاله پژوهشی (۷۰/۳۷ درصد) است و ۲۴ مقاله (۲۹/۶۲ درصد) غیر پژوهشی می‌باشد. مقاله‌های غیر پژوهشی عموماً به تبیین بنیادهای نظری، تعاریف والگوهای موجود در بحث رفتار اطلاع‌یابی پرداخته بودند، مقاله‌های ترجمه شده در میان این نوع مقاله‌ها قرار داشتند (جدول ۵).

سوال پنجم: روش، جامعه و ابزار گردآوری داده‌های پژوهش در مقاله‌های مورد بررسی چگونه است؟ یافته‌های پژوهش نشان داد از ۵۷ مقاله پژوهشی ۴۹ مقاله (۸۵/۹۶ درصد) به روش پیمایش توصیفی/کاربردی، ۶ مقاله (۱۰/۵۲ درصد) توصیفی/تحلیلی ۲ مقاله (۳/۵۱ درصد) به روش پژوهش ترکیبی (کمی-کیفی)

جدول ۶. توزیع فراوانی روش‌های پژوهش^۳ در مقاله‌های مورد بررسی

پژوهش ترکیبی (کمی و کیفی)		پیمایش توصیفی/کاربردی		پیمایش توصیفی/تحلیلی		جمع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۲	۳/۵۱	۴۹	۸۵/۹۶	۶	۱۰/۵۲	۵۷	۱۰۰

تهیه شده است. (جدول ۶).

جدول ۷- توزیع فراوانی جامعه مورد مطالعه مقاله‌های پژوهشی مورد بررسی

جامعه مورد مطالعه	تعداد	درصد
اعضای هیئت علمی	۲۳	۴۰/۳۵
دانشجویان	۱۳	۲۲/۸۱
مشاغل	۱۲	۲۱/۰۵
محققان، متخصصان	۹	۱۵/۷۹
جمع	۵۷	۱۰۰

یافته‌ها نشان می‌دهد از ۵۷ مقاله پژوهشی در موضوع رفتار اطلاع‌یابی ۲۳ مقاله (۴۰/۳۵ درصد) به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های مختلف کشور پرداخته است، رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان با ۲۲/۸۱ درصد در رتبه دوم، مشاغل با ۲۱/۵۰ درصد در رتبه سوم و محققان و متخصصان با ۱۵/۷۹ درصد در رتبه آخر قرار دارند (جدول ۷).

جدول ۸. توزیع فراوانی ابزار گردآوری داده‌ها در مقاله‌های پژوهشی مورد بررسی

پرسشنامه		پرسشنامه و مصاحبه		جمع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۵۵	۹۶/۴۹	۲	۳/۵۱	۵۷	۱۰۰

در ادامه پاسخ به سوال پنجم به چگونگی ابزار گردآوری داده‌ها در مقاله‌های پژوهشی می‌پردازیم. بنا بر اطلاعات مندرج در جدول شماره ۸ از مجموع ۵۷

مقاله پژوهشی ۵۵ مقاله (۹۶/۴۹ درصد) از ابزار پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها استفاده کرده‌اند و به کارگیری همزمان پرسشنامه و مصاحبه در ۲ مقاله دیگر به کار گرفته شده است.

سوال ششم: بسامد کلید واژه‌های بکار رفته در مقاله‌های مورد بررسی چگونه است؟

جدول ۹. توزیع فراوانی کلیدواژه‌های بکاررفته در مقاله‌های پژوهشی مورد بررسی

تعداد	کلید واژه
۵۰	رفتار/رفتارهای های اطلاع‌یابی
۱۶	نیازهای اطلاعاتی
۷	بازیابی اطلاعات
۵	کسب اطلاعات
۴	جستجو گران اطلاعات
۳	منابع اطلاعاتی
۳	اطلاع‌یابی
۳	اطلاع‌جویی
۲	مدلهای رفتار اطلاع‌یابی
۲	الگوهای اطلاع‌یابی
۲	عادت اطلاع‌جویی
۲	دستیابی به اطلاعات
۱	اطلاع‌یابی کاربران
۱	الگوی اطلاع‌یابی الیس
۱	دسترسی به اطلاعات
۱	رفتار اطلاع‌جویی
۱	رفتار سنجی
۱	عادت استفاده کنندگان اطاعات
۱	نیاز سنجی اطلاعات

برخی از مقاله‌های مورد بررسی دارای کلید واژه نبودند، برخی دیگر چندین کلید واژه داشتند که از میان آنها کلید واژه‌هایی که به جامعه آماری و یا محل انجام پژوهش اختصاص یافته بود حذف شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد کلید واژه‌های «رفتار اطلاع‌یابی» و «رفتارهای اطلاع‌یابی» بیشترین سایر کلیدواژه‌ها به کار گرفته شده است.

سوال هفتم: کدام نشریات بیشترین مقاله‌های مورد بررسی را منتشر کرده‌اند؟
درجه علمی این نشریات چگونه است؟

جدول ۱۰ - توزیع فراوانی مقاله‌های مورد بررسی به تفکیک اسامی منتشرکننده مقاله‌ها

نام نشریه	تعداد مقاله‌ها چاپ شده
فصلنامه کتاب	۲۳
فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی	۱۲
علوم و فناوری اطلاعات (فصلنامه اطلاع‌رسانی سابق)	۹
ماهنامه اطلاع‌یابی و اطلاع‌شناسی	۵
پیام کتابخانه	۴
اطلاع‌شناسی	۳
کتابداری	۳
مدیریت اطلاعات و سلامت	۳
دانشور	۲
مجله علوم کشاورزی ایران	۲
نما	۳
اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی	۱
پژوهشنامه زلزله‌شناسی	۱
پژوهش یار	۱
پیام بهارستان	۱
دانش‌شناسی	۱
رسانه	۱
رهیافت	۱
فصلنامه علمی _ پژوهشی دانشگاه الزهراء (س)	۱
مجله علمی _ پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل	۱
مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد	۱
نامه پژوهش	۱
هنر هشتم	۱
جمع	۸۱

جدول شماره ۱۰ نشان دهنده نشریاتی است که مقاله‌های مورد بررسی را به چاپ رسانده‌اند. فصلنامه کتاب، نشریه مرکز اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، با انتشار ۲۴ مقاله در زمینه رفتار اطلاع‌یابی در صدر جدول می‌باشد. سپس فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، نشریه سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، با انتشار ۱۲ مقاله (۴ مقاله در لیست انتشار) در جایگاه دوم و نشریه فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، نشریه پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، با ۹ مقاله در جایگاه سوم قرار دارد.

جدول ۱۰. توزیع فراوانی مقاله‌های مورد بررسی منتشر شده به تفکیک درجه نشریات *

درجه نشریات	تعداد مقاله‌ها	درصد
نشریات علمی _ ترویجی	۲۹	۳۵/۸۰
نشریات علمی _ پژوهشی	۲۵	۳۰/۸۷
نشریات بدون درجه	۲۳	۲۸/۴
نشریات علمی _ تخصصی	۴	۴/۹۳
جمع	۸۱	٪۱۰۰

در ادامه پاسخ به سوال هفتم مبنی بر چگونگی وضعیت درجه علمی نشریاتی که مقاله‌های مورد بررسی را منتشر کرده‌اند جدول شماره ۱۰ نشان می‌دهد ۳۵/۸۰ درصد مقاله‌های مورد بررسی در نشریات دارای درجه علمی _ ترویجی و ۳۰/۸۷ درصد در نشریات دارای درجه علمی _ پژوهشی و ۲۸/۴ درصد از مقاله‌ها در نشریات فاقد درجه علمی منتشر شده است.

خلاصه یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش نشان داد طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۸ در زمینه « رفتار اطلاع‌یابی » ۸۱ مقاله بازیابی شده است که ۷۵ مقاله (۹۲/۶ درصد) تالیف و ۶ مقاله (۷/۴۰ درصد) ترجمه می‌باشد. این مقاله‌ها توسط ۱۲۵ پدید آور تالیف/ترجمه شده است که سهم پدیدآورندگان زن ۵۲ نفر (۴۱/۶ درصد) و سهم مردان ۷۳ نفر (۵۸/۴ درصد) می‌باشد. ۵۴ مقاله (۶۶/۶۴ درصد) توسط یک پدیدآورنده، ۹ مقاله (۲۳/ ۴۱ درصد) حاصل همکاری دو پدیدآورنده، ۷ مقاله (۸/۶۴ درصد) از مقاله‌ها توسط سه پدیدآورنده و تنها ۱ مقاله (۱/۲۳ درصد) با همکاری ۴ پدیدآورنده تالیف شده است. سال ۱۳۸۲ آغاز همکاری پدیدآورندگان و سال ۱۳۸۷ اوج این همکاری می‌باشد. همچنین مشخص شد از ۸۱ مقاله مورد بررسی ۵۷ مقاله (۷۰/۳۷ درصد) پژوهشی و ۲۴ مقاله (۲۹/۶۲ درصد) غیر پژوهشی است. در سال ۱۳۸۷ بالاترین میزان مقاله‌های پژوهشی در موضوع رفتار اطلاع‌یابی منتشر شده است (۱۴ مقاله). یافته‌ها درباره روش به کار رفته در مقاله‌های پژوهشی نشان داد از ۵۷ مقاله پژوهشی ۴۹ مقاله (۸۵/۹۶

درصد) از روش پیمایش توصیفی/کاربردی و ۶ مقاله (۱۰/۵۲ درصد) از روش پیمایش تحلیلی و تنها ۲ مقاله (۳/۵۱ درصد) از روش پژوهش ترکیبی (کیفی و کیفی) استفاده کرده است. در ۵۵ مقاله (۹۶/۴۹ درصد) از ۵۷ مقاله پژوهشی برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. استفاده توأم از پرسشنامه و مصاحبه نیز در دو مقاله به کار گرفته شده است. ۴۰/۳۵ درصد از مقاله‌ها به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی رشته‌ها مختلف پرداخته است (۲۳ مقاله)، ۱۳ مقاله به رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان اختصاص دارد (۲۲/۸۱ درصد) و ۱۲ مقاله رفتار اطلاع‌یابی مشاغل مختلف را مورد پژوهش قرار داده است (۲۱/۵۰ درصد). ۹ مقاله نیز درباره رفتار اطلاع‌یابی محققان و متخصصان می‌باشد (۱۵/۷۹ درصد). در مورد کلید واژه‌های به کار رفته در این مقاله‌ها مشخص شد کلید واژه‌های رفتار اطلاع‌یابی و رفتارهای اطلاع‌یابی جمعاً ۵۰ بار استفاده شده است. فصلنامه کتاب، نشریه مرکز اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران که دارای درجه علمی _ ترویجی می‌باشد، با انتشار ۲۳ مقاله در زمینه رفتار اطلاع‌یابی بیشترین مقاله‌های مورد بررسی را منتشر کرده است. ۲۹ مقاله (۳۵/۸ درصد) از مقاله‌ها مورد بررسی در نشریات عملی _ ترویجی و ۲۵ مقاله (۳۰/۸۷ درصد) در نشریات عملی _ پژوهشی کشور منتشر شده است.

مقایسه یافته‌های پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های قبلی

به دلیل اینکه پژوهشی در مورد مقاله‌های منتشر شده در حوزه رفتار اطلاع‌یابی انجام نشده است؛ یافته‌های این پژوهش ابتدا با یافته‌های پژوهش‌های انجام شده در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی بطور کلی مقایسه شد. یافته‌های پژوهش حاضر که نشان داد ۹۲/۶ درصد مقاله‌های مورد بررسی تالیف و ۷/۰۴ درصد ترجمه است و نیز سهم پدیدآورندگان زن ۴۱/۶ درصد و سهم مردان ۵۸/۴ درصد می‌باشد. یافته‌های پژوهش‌های پیشین در مورد مقاله‌های حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، که نشان می‌دادند تعداد مقاله‌ها تالیفی در میان مقاله‌ها منتشر شده

در حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بیش از مقاله‌های ترجمه می‌باشد؛ و سهم زنان در این میان کمتر از مردان است؛ را تایید کرد (لاری و فرزین ۱۳۷۸؛ مقصودی دریه ۱۳۸۱). همچنین در این پژوهش مشخص شد ۶۶/۶۴ درصد مقاله‌ها توسط یک پدیدآورنده نوشته شده است که این نتیجه یافته‌های مقصودی دریه (۱۳۸۱) مبنی بر پایین بودن میزان مشارکت بین پدیدآورندگان حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی را تایید کرد. همچنین بکارگیری روش پیمایشی توصیفی/کاربردی (۸۵/۹۶ درصد) و استفاده از ابزار پرسشنامه (۹۶/۴۹ درصد) جهت گردآوری داده‌ها که دستاورد دیگر پژوهش حاضر است یافته‌های ملیح (۳۷۶) و سیدین و باب الحوائجی (۱۳۸۸) را در مورد مقاله‌های حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی تایید نمود. همچنین یافته‌ها نشان داد حرکت پژوهش‌های حوزه رفتار اطلاع‌یابی در ایران اگرچه رو به رشد برآورد می‌شود لیکن به نظر می‌رسد هنوز با پیش بینی‌های ویلسون در خصوص تغییر در به کارگیری روش‌های کیفی و یا آمیخته در انجام پژوهش‌ها در باب رفتار اطلاع‌یابی مطابقت ندارد.

نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد مطالعه در حوزه رفتار اطلاع‌یابی گروه‌های مختلف برای محققان حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران دارای اهمیت است و به تناوب در سال‌های مختلف تکرار می‌شود و تمایل به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی رشته‌های مختلف بیش از سایر کاربران اطلاعات می‌باشد. همچنین مشخص شد طی سال‌های مورد بررسی روش پژوهش و ابزار گردآوری اطلاعات در این حوزه تغییرات محسوس را تجربه نکرده است و حرکت آن به سوی به کارگیری روش‌های پژوهش چندگانه و ابزارهای متناسب با این روش‌ها بطئی می‌باشد و پیش بینی‌های ویلسون به کنندی در حال تحقق می‌باشد.

پیشنهادها بر اساس یافته‌ها

با توجه به یافته‌ها مشخص شد در پژوهش‌های حوزه رفتار اطلاع‌یابی انجام شده در ایران گرایش به سوی به کارگیری روش‌های چندگانه و نیز روش کیفی به عنوان روش جایگزین و یا روش مکمل، که از سال‌ها قبل در پژوهش‌های این حوزه رایج شده است، به کندی در جریان است. بنابراین پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود

۱. روش تحقیق کیفی در دروس روش تحقیق دوره‌های مختلف دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی گنجانده، کوشش شود دانشجویان همان قدر که در به کارگیری روش‌های کمی مهارت کسب می‌کنند در به کارگیری روش‌های کیفی نیز توانمند شوند.
۲. برگزاری کارگاه‌های آموزشی به منظور تمرین عملی به کارگیری روش‌های کیفی برای اعضای هیئت علمی و دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی
۳. افزایش تالیفات در مورد روش‌های کیفی
۴. انجام پژوهش‌هایی مبنی بر بررسی علل عدم استقبال پژوهشگران این حوزه از به کارگیری روش‌های کیفی.
۵. همچنین مشخص شد پژوهشگران اغلب به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها گرایش دارند لذا پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده در زمینه رفتار اطلاع‌یابی به سوی کاربرانی که کمتر مورد توجه قرار گرفته اند (مانند کودکان، نوجوانان) سوق داده شوند.

پی نوشت‌ها

¹. Information Seeking Behavior (ISB)

². Zach

3. Library and Information Science Abstract (LISA)
4. Parmar
5. Wilson
6. Ellis
7. Marcionini
8. Kuhlthau
9. Dervin
10. Bates
11. Information seeking behavior
12. Information needs
13. Mote
14. Shell Research Ltd
15. Palmer
16. Belkin, Oddy and Brooks
17. Pettigrew, Fidel & Bruce
18. Ellis and Haugan
19. Wildemuth
20. Hernon & Schwartz
21. Liebscher
22. Experiments
23. Bibliometrics
24. Surveys
25. Sonnenwald & Iivonen
26. participant observation
27. Case Study
28. Ethnography
29. Grounded-theory
30. Afzal

¹ موضوع Human Information Behavior در برگزیده موضوعات رفتار اطلاع یابی، و جستجوی اطلاعات انسان در محیط های مختلف می باشد (ویلسون، ۲۰۰۰)

32. Multi Methods
33. Triangulation
34. Tague- Sutcliff
35. Library and Information Science Abstract (LISA)
36. <http://irandoc.ac.ir>
37. <http://www.ricest.ac.ir>
38. <http://sid.ir>
39. <http://www.noormags.com>
40. <http://www.magian.com>⁴⁰
41. <http://www.nlai.ir>
42. Parmar , Kumar and Prakash
43. Library and Information science Abstract LISA)
44. Peritz

* محقق در ذکر روش تحقیق دخل و تصرف نکرده است و همان روشی را که پژوهشگران نام برده اند را گزارش نموده است.

* عنوان و درجه نشریات ذکر شده در این جدول ممکن است تا هنگام انتشار این مقاله تغییر کرده باشد.

منابع

- اسدی گرگانی، فاطمه (۱۳۶۶). بررسی نحوه دستیابی کارشناسان امور بهزیستی به منابع و مدارک مورد نیاز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- احمدی لاری، رکن‌الدین؛ فرزانه فرزین (۱۳۷۶). بررسی مقاله‌ها کتابداری و اطلاع‌رسانی ۱۳۷۴-۱۳۵۸. کتابداری ۲۶۲۷-: ۵۱-۳۹.
- بادن، دیوید (۱۳۸۸). کاربران، مطالعه کاربرمدار و رفتار اطلاعاتی انسان: نگاهی به بازتاب مقاله مطالعات کاربرمدار و نیازهای اطلاعاتی انسان اثر تام ویلسون در خلال سه دهه گذشته. ترجمه رضا پور محتار. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۲(۳): ۱۸۶-۲۰۳.
- خوش منش، زیبا (۱۳۷۱). بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان متخصصان علوم تغذیه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- سیدین، سید مهرداد؛ فهیمه باب الحوائجی (۱۳۸۸). تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحدهای تهران شمال، علوم و تحقیقات تهران، علوم و تحقیقات اهواز و همدان در سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۸۶. پیام کتابخانه. ۱۵ (۱): ۹۵-۱۲۱
- شهریاری، پرویز (۱۳۸۵). تحلیل استنادی مقاله‌ها فصلنامه علوم اطلاع‌رسانی (۱۳۵۱-۱۳۸۱). فصلنامه کتاب ۶۷: ۸۸۹-۱۰۲.
- عبدالمجید، امیر حسین؛ نوروزی، یعقوب (۱۳۸۷). مروری بر کتابسنجی: تعارف و کاربردها. کلیات کتاب ماه: اطلاعات ارتباطات و دانش‌شناسی. اردیبهشت ماه، ۲۲-۲۹.
- کاتوزیان، آذر (۱۳۷۸). بررسی مقاله‌ها کتابداری و اطلاع‌رسانی مجلات فارسی ایران ۱۳۵۷-۱۳۷۲. فصلنامه کتاب ۳۹: ۶۷-۵۹.
- مقصودی دریه، رویا (۱۳۸۱). بررسی استنادی مقاله‌ها در مجلات علوم اطلاع‌رسانی فصلنامه پیام کتابخانه، فصلنامه کتاب و کتابداری در سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۷۹. کتابداری ۳۹: ۴۰-۲۳
- ملیح، سعید (۱۳۷۶). تحلیل محتوای مقاله‌ها کتابداری و اطلاع‌رسانی در نشریات فارسی منتشر شده در سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۴، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- معصومی، فرناز (۱۳۷۱). بررسی نیازهای اطلاعاتی متخصصان علوم دارویی و ارائه الگوی مناسب جهت رفع نیازهای آنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- Afzal, W (2006). An Argument for the Increased use of qualitative research in LIS. *Emporia State Research Studies*. 43(1): 22-25.
- Belkin, N.J. R.N. Oddy and H.M. Brooks (1982a). Ask for information retrieval: Part 1. Background and theory. *Journal of Documentation* 38(2) : 61-71

- Belkin, N.J., R.N. Oddy and H.M. Brooks. (1982b). Ask for information retrieval: Part 2. Results of a design study. *Journal of Documentation* 38(3) :145-164.
- Ellis, D. (1989). A behavioral approach to information retrieval system Design. *Journal of Documentation* 45(2):171-212
- Ellis, D.(1993). Modeling the information-seeking patterns of academic researchers: A grounded theory approach. *The Library Quarterly* 63 (4): 469-486.
- Ellis, D., Haugan M.(1997). Modeling the information seeking patterns of Engineers and research scientists in an industrial environment. *Journal of Documentation*.53 (4): 384-403.
- Fidel, R. (1993). Qualitative methods in information retrieval research. *Library & Information Science Research* 15(3):219-247.
- Hernon, Peter, & Schwartz, Candy. (1994). Editorial: The Need for more Methodological and Research Design Studies in Library and Information Science. *Library & Information Science Research*, 16, 85-86.
- Kuhlthau, C.C. (1993). Seeking meaning: A process approach to library and information services. Norwood, NJ: Ablex.
- Liebscher, Peter. (1998). Quantity with quality? Teaching quantitative and qualitativemethods in an LIS Master's program. *Library Trends*, 46: 668-680
- Marchionini, G. (1995). *Information seeking in electronic environments*. New York: Cambridge University Press
- Mote, L.J.B. (1962). Reasons for variations in the Information Needs of Scientists. *Journal of Documentation* 18: 69-75.
- Palmer, J. (1991). Scientists and information: Using cluster analysis to identify information style. *Journal of Documentation* 47:105-22
- Parmar, A Singh, Sanghmitra A Kumar and Thushara Prakash.(2004). Information seeking behavior Related Literature: A LISA Plus based-Bibliometrics Analysis.*Journal of library & Information science* 29(1/2): 55-64.
- Peritz, B.C. (1980). The methods of library science research: some results from a bibliometric survey. *Library Research* 2(3): 251-68.
- Pettigrew, K.E., R.Fidel and H. Bruce (2001). Conceptual frameworks in information behavior. *Annual Review of Information Science and Technology* 35: 43-78.
- Sonnenwald, D., & Iivonen,M. (1999). An integrated human information behaviour framework for information studies. *Library and Information Science Research*, 21, 429-457.
- Teague-Sutcliff, J. (1992). An introduction to Informetrics. *Information Processing & Management*, 28 (1): 1-3.
- Wang, P. (1999). Methodologies and methods for user behavioral research. *Annual Review of Information Science and Technology* 34:53-99.

- Wildemuth, B. M. (1993). Post-positivistic Research: Two Examples of Methodological Pluralism. *Library Quarterly*, 63, 450-468.
- Wilson. D. , Streatfield, D.R. (2000). Human Information Behavior. Special Issue on Information Science Research. 3 (2), 50-57.
- Zach, L (2005). When is Enough Enough? Modeling the Information Seeking and Stopping Behavior of Senior Arts Administrators. *Journal of the American society for Information Science and Technology*. 56(1), 23-35